Hallituksen esitys eduskunnalle laeiksi elintarvikemarkkinalain ja oikeudenkäynnistä markkinaoikeudessa annetun lain 1 luvun 6 §:n ja 5 luvun 2 §:n muuttamisesta

Tea Taivalkoski
johtava asiantuntija, Päivittäistavarakauppa ry
7.5.2026

Esitys ei täytä hyvän sääntelyn vaatimuksia

01

Kyse ei ole kaupan ja tuottajien vastakkainasettelusta, vaan puutteellisesti valmistellusta sääntelystä

02

Esitys heikentää markkinoiden toimivuutta ja lisää kustannuksia ilman näyttöä hyödyistä

03

Hallinnollinen taakka ja epävarmuus siirtyvät hintoihin ja investointipäätöksiin

04

Esitys on ristiriidassa hallitusohjelman (norminpurku, kilpailukyky, EU-minimit) ja komission paremman sääntelyn tiedonannon kanssa

PTY

Lisäsääntely heikentää ruokaketjun toimivuutta – ilman näyttöä hyödyistä

Kauppa ei hyväksy väärinkäytöksiä sopimussuhteissa. Vahva ja luottamuksellinen yhteistyö koko ruokaketjussa on edellytys kestävälle kasvulle.

- Lisäsääntely toimii tavoitetta vastaan tilanteessa, jossa sääntelyä on jo riittävästi ja ongelmiin olisi mahdollista puuttua kattavasti jo nykysääntelyn avulla.
- Valtuutetulla on velvollisuus oma-aloitteisesti tutkia väitettyjä ongelmia jo nykyisellään (8 §).
  - Miksi lakia ei valvota vai onko tosiasiassa kyse siitä, että tutkinnan kynnys ei ylity?
- Ehdotetut säännökset eivät edistä lain tavoitetta pienten alkutuottajien tai pk-yritysten aseman parantamisesta. On virheellistä puhua alkutuotannon kannattavuuden noususta esityksen perusteella:
  - Direktiivi rajaa hinnoista neuvottelemisen sääntelyn ulkopuolelle
  - Kohtuuttomat sopimusehdot on jo nykyisellään erittäin laajasti kielletty
  - Hallinnollinen taakka ja epäselvyydet lisääntyvät elinkeinovapauden ja oikeusvarmuuden kustannuksella
  - Sääntely lisää epävarmuutta sopimusneuvotteluihin, kasvattaa kustannuksia sekä heikentää markkinoiden toimivuutta
  - Suosii kansainvälisiä elintarvikejättejä ja ulkomaisia toimijoita muutenkin.
- Kuluttaja unohdetaan keskustelusta
  - KKV:n tutkimus: ”*Kuluttajat voivat hyötyä kaupan neuvotteluvoimasta ja kaupan omista tuotemerkeistä*

Esityksen vaikutusarviointi ja sääntelyn perusteet jäävät epäselviksi

- Mihin **konkreettiseen näyttöön** perustuu oletus, että esitys parantaa alkutuottajan asemaa ja kannattavuutta, vaikka hinnoittelu on direktiivin mukaan sääntelyn ulkopuolella? Miten varmistetaan, että teollisuus maksaa jatkossa enemmän alkutuottajalle?
- Miksi **lisäsääntelyä** tarvitaan ennen kuin nykyisen sääntelyn toimivuutta on arvioitu tai valvontaa tehty?
- Miten varmistetaan, ettei **kiristyvä kansallinen sääntely** lisää tuontia ja heikennä kotimaista tuotantoa tai vaikeuta vientiä?
- Millä perusteella hallitus katsoo perustelluksi kohdistaa **sääntely ainoastaan kaupan omiin merkkeihin** (PL), vaikka tuotteiden kopiointi on yleinen ilmiö koko elintarvikemarkkinassa?
- Miten hallitus perustelee sen, että samaa markkinailmiötä **säännellään eri tavoin** eri toimijaryhmien välillä, vaikka itse toteaa kopioinnin estämisen olevan vaikeaa?
- Miten ostajille asetettava **dokumentointivelvoite** voidaan käytännössä toteuttaa valikoimissa, joissa on kymmeniä tuhansia tuotteita ja tilanteissa, joissa lakisääteisiä oikeuksia on käytetty?
- Miten hallitus perustelee sen, että sääntely käytännössä **suosii ulkomaisia toimijoita** suomalaisen kaupan kustannuksella?
- Miten yritykset voivat **ennakoivasti** noudattaa lakia, jos sen soveltaminen perustuu jälkikäteiseen tapauskohtaiseen arvioon?
- Saako kauppa enää optimoida hyllytilaa **kuluttaja-kysynnän** perusteella – vai pitääkö kaikkien tuotteiden “menestyä”?

Lain välttämättömät muutostarpeet:

4 c § Ostajan tuotemerkin suosimisen kielto

1) **PTY katsoo, että pykälä tulisi poistaa huonosti valmisteltuna, sisällöltään avoimena ja elinkeinovapautta rajoittavana sekä hallinnollista taakkaa lisäävänä.**

2) **Mikäli pykälää ei voida poistaa, se tulisi rajata esitettyyn 3 momenttiin, joka täsmällinen**

- Esitetty pykälä on sisällöltään täysin avoin ja jättää viranomaiselle käytännössä erittäin laajan harkintavallan tulkita sen sisältöä jälkikäteen
- Omiaan luomaan merkittävää epävarmuutta ja oikeusvarmuuden puutetta sekä lisäämään hallinnollista taakkaa ja siten kustannuksia → ei paranna alkutuottajan asemaa
- Kuluttajien edun vastainen, vrt. KKV:n tutkimus
- Hintasääntelyä? → välttämätöntä poistaa

Lain välttämättömät muutostarpeet:

4 a § Neuvotteluvoiman väärinkäyttö

PTY katsoo, että pykälä mahdollistaa 4 b ja 4 c §:ien poistamisen.

4 b § Kielto edellyttää tiettyjä tietoja

PTY katsoo, että pykälä tulisi kokonaan poistaa hallinnollista taakkaa lisäävänä.

- Lisää hallinnollista taakkaa ja kustannuksia merkittävästi hallitusohjelman vastaisesti.
- Lainsäätäjä on luomassa tilanteen, jossa toisaalla lainsäädännössä vaaditaan laajasti tietojen pyytämistä riskiperusteisesti ja sitten elintarvikemarkkinalaissa kielletään pyytämästä tietoja.
- Kansallisesta tiukennus, jonka vaikutuksia elintarvikevientiin tai tuontiin ei ole selvitetty.

Lain välttämättömät muutostarpeet:

2 e § Kaupalliset kostotoimet

1) **Poistetaan esitetty kosto-olettamaa koskeva lisäys**
   - Näin rajusti yritystoimintaan puuttuvan pykälän perusteeksi tarvitaan kattavat vaikutusten arvioinnit.
     - Lainsäätäjä lähtee olettamasta, että kauppa toimii väärin, vaikka näyttöä asiasta ei ole.
   - Kosto-olettama lisää hallinnollista taakkaa hallitusohjelman vastaisesti, eikä poista sitä, että asia on ensin uskallettava saattaa elintarvikemarkkinavaltuutetun tietoon (pelkokerroin).
   - Valtuutetun tiedonsaantioikeuksia on lisätty juuri, joten tietojen saaminen epäillyssä väärinkäyttötilanteessa ei ole ongelma.
2) **Mikäli pykälästä ei luovuta, tulee esitystä muokata seuraavasti:**
   - **Perusteluihin lisättävä alleviivattu selitysosa (HE-luonnos s. 41):**
     - *”Ostajien on jatkossa dokumentoitava ja perusteltava sopimusten päättäminen tai sopimusten muiden ehtojen heikentäminen siten, että voivat osoittaa, että kyseessä ei ole kostotoimi, mikäli tavarantoimittaja on käyttänyt elintarvikemarkkinalaissa säädettyjä lakisääteisiä oikeuksiaan ja ostaja ryhtyy tavarantoimittajan kannalta haitallisiin toimenpiteisiin kohtuullisen lyhyen ajan kuluttua tämän jälkeen.”*
     - Vaatimus kaikkien sopimusten dokumentoinnista kosto-olettaman kumoamiseksi kasvattaisi kohtuuttomasti hallinnollista taakkaa ja kustannuksia hallitusohjelman vastaisesti, kun perusteluiden mukaan käytännössä kosto-olettama voisi tulla sovellettavaksi vain, jos ajallinen yhteys lakisääteisten oikeuksien käyttämisen ja kostotoimen välillä todetaan.
   - **Poistettava pykälästä ja perusteluista kaupallisilla kostotoimilla uhkaaminen**
     - Sopimusneuvotteluista muodostuu todella haastavia todistelua koskevien ongelmien kanssa.

PTY

PTY